

Miklós Péter

IDEOLÓGIAI ÉS POLITIKAI TENDENCIÁK EGY VIDÉKI HÍRLAP HASÁBJAIN A HORTHY-KORSZAKBAN A KECSKEMÉTI LAPOK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

A Kecskeméti Lapok a hírös város első – és mindmáig legpatinásabb – lapja. Első száma 1868 októberében jelent meg.¹ Többször volt az újság életében kényszerszünet, hiszen a diktatúrák rendre elhallgatták: 1919-ben a Tanácsköztársaság, 1944-ben a nyilas uralom, 1950-ben Rákosi Mátyás kommunista diktatúrája szüntette meg. Az 1956-os forradalom és szabadságharc idején mindössze két számát állították össze és nyomtatták ki. A rendszerváltozás – s ezzel a média világának ismételt liberalizálódása – idején, 1989-ben újraindult Kecskeméti Lapok egészen napjainkig megjelenik. Jelen dolgozatunkban a lap hasábjain a Horthy-korszakban megjelenő politikai és ideológiai tendenciákat igyekszünk bemutatni, rámutatva a lokális sajtótermékek – a helytörténeti kutatás által régóta számon tartott – politikatörténeti, eszmetörténeti és társadalomtörténeti forrás jellegére is.²

* * *

A Hollósy János szerkesztésében kiadott lap mindennap megjelent a forradalom és a polgári demokratikus rendszer kiépítésére tett kísérlet időszakában, s tájékozatta a kecskemétiakat az országos és helyi politikai élet és közigazgatás főbb eseményeiről. A forradalom idején az utolsó szám 1919. február 19-én került az előfizetőkhoz és a hírlapárusokhoz. Így az 1919 márciusa és augusztusa közötti kommunista diktatúra, a Tanácsköztársaság idején nem jelent meg a Kecskeméti Lapok.

1920. július 30-án ismét elhagyta a nyomdát a Kecskeméti Lapok (Kecskeméti Friss Újság alcímmel, független politikai napilap meghatározással). Főszerkesztője Hankovszky Zsigmond, felelős szerkesztője Nagy László volt, a lap pedig egy koronába került. Az újság ekkor már teljesen a keresztény nemzeti gondolat és a kiépülő Hor-

¹ Vö. Miklós Péter: Száznegyven éves a kecskeméti újságírás. *Honismeret*, 37 (2009). 1. sz. 14–18.

² A Kecskeméti Lapok korábbi történetéről lásd bővebben: Miklós Péter: Kecskemét 19. századi sajtótörténetéhez. A Kecskeméti Lapok indulásáról. In: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Történeti Tanulmányok – *Studia Historica*. 11. kötet. Szerk. Zombori István. Szeged, 2008. 81–99. és Miklós Péter: Kecskemét dualizmuskori sajtótörténetéhez. A Kecskeméti Lapok 1875 és 1918 közötti történetéről. In: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Történeti Tanulmányok – *Studia Historica*. 12. kötet. Szerk. Zombori István. Szeged, 2009. 95–127.

thy-rendszer ideológiájának szolgálatában állt, s a helyi református egyház erőteljes befolyása volt érzékelhető a lapra és az azt megjelentető Részvénynyomda működésére egyaránt. Újdonságot jelentett a lap szerkezetében a címdoldalon megjelenő Legújabb (Telefonjelentés) című rovat, amelyben néhány mondatos rövid nemzetközi és hazai politikai hírek voltak olvashatók.

Az újraindult és új – keresztény nemzeti – szellemiséget képviselő lap első számában az Új ösvényeken című, A mi programunk alcímű – A szerkesztőség aláírásával megjelent – vezércikkben fogalmazták meg a lap készítői politikai hitvallásukat. Meglehetősen határozott módon határolódott el az újság szerkesztősége a Tanácsköztársaság időszakának ideológiájáról és tette egyértelművé a keresztény nemzeti gondolat melletti elkötelezettségét. „Így költözött be a mai napon a himpellérektől megfertőzött, de újra felszentelt hajlékainkban a »Kecskeméti Lapok«-nak ősi jogú tulajdonosa: a Krisztusi hit és erkölcs, a megrendíthetetlen magyar nemzeti akarat és a tántoríthatatlan magyar becsületesség. A sunyítva takarodó betolakodókkal együtt pedig még az emlékezetét is kidobtuk annak a bűnös korszaknak, amikor a zsidó szabadkőművesség zsványtanyájává becstelenült apáink ősi hajléka.”³

Mivel 1920. június 4-én a területében egyharmadára csökkentett magyar állam képviselői kénytelenek voltak aláírni a trianoni békediktátumot és az új kormányzati kurzusnak egyik fő külpolitikai törekvése a történelmi Magyarország területi integritásának helyreállítása volt, a keresztény nemzeti ideológia és a Horthy Miklós nevével fémjelzett politikai és kormányzati struktúra támogatójának számító Kecskeméti Lapok is zászlajára tűzte a revizionizmust. „Két fronton kell újra hódítanunk ezeréves hazánkat: a földrajzi határokig, egyrészt, de győznünk kell egyben a belső ellenség ellen is. És ha más mód nem adatik, körmeinkkel tépjük le, fogainkkal marcangoljuk szét a történelmi Magyarország kerek kenyerére tapadt rabló farkasokat.”⁴ Ebben a szellemben 1920 nyarán és őszén az oldalak alján szalagcímként megjelent a szlogen: „Pártoljuk a keresztény sajtót!”

1920 szeptemberében az újság arról számolt be, hogy főszerkesztője a magyar mezőgazdaság támogatására tízezer forintos alapítványt tett. „Hankovszky Zsigmond, lapunk főszerkesztője, százezer koronás alapítványt tett a református egyháznál. Az alapítvány célja az, hogy jövedelméből vallás-erkölcsös tartalmú kiadványok szerkesztessenek. Nem szorul dicséretre ez a cselekedet. Ma a rabságba jutott magyarság ügyét szebb és hathatósabb tettel szolgálni senki sem tudja. Hankovszky Zsigmond, akinek élete nem egyéb a tiszta erkölcsök ápolása és hazájáért való hasznos munkálkodás; ezzel a cselekedetével is annak adja tanújelét, hogy nem hangzatos szólamokkal, hanem tettekkel akarja szolgálni a magyarság ügyét. Lapunk útján gazdasági téren csaknem idáig körülbelül 10 000 koronát kitevő pályadíjat tűzött ki a legvastagabb törzsű gyümölcsfák bejelentőinek, ezúton akarván szolgálni az intenzívebb magyar gazdálkodás fellendülését.”⁵ 1920. október 6-án az ünnepi számban Október 6. címmel szerepelt vezércikk, amely alatt a szerkesztők megjegyezték: Lapunk számára írta Rákosi Jenő.⁶

A Kecskeméti Lapok az 1920-as évek második felében is Kecskeméti Friss Újság alcímmel független politikai napilapként jelent meg. A lap mottójaként volt föltüntet-

³ Kecskeméti Lapok (a továbbiakban: KL), 1920. július 30.

⁴ KL, 1920. július 30.

⁵ KL, 1920. szeptember 12.

⁶ KL, 1920. október 6.

ve: „Magyarságért és haladásért – Magyarország feltámadásáért!” Ára nyolc fillér volt. Előfizetési díja egy évre 19,20 pengő, félévre 9,60 pengő negyed évre: 4,80 pengő, egy hónapra pedig 1,60 pengő volt. Felelős szerkesztője Szabó Ambrus. 1929-ben hétköznap négy, szombaton és vasárnap nyolc-tíz oldalas volt a lap. Sok hirdetés és apróhirdetés kapott helyet az újságban, de fényképek (főleg politikusi arcképek), rajzok és viccek (gyakran rajzzal illusztráltak) szerepeltek, sőt a rádióműsorok jegyzéke és a helyi mozik műsorkínálata is. 1925 szeptemberében az akkor húszéves József Attilának jelent meg verse a Kecskeméti Lapokban, de ugyancsak kizárólag ebben a lapban volt olvasható a Nobel-díjra jelölt magyar írónak, Herczeg Ferencnek több publicisztikája.⁷

1929. február 9-én Karinthy Frigyes Kecskeméten járt. Erről a Karinthy Frigyes esete a kecskeméti telefonnal, a Széktóval és a gólyával című, Pillanatfelvételek a legnagyobb magyar humorista kecskeméti útján alcímű cikkben számolt be a Kecskeméti Lapok. „Karinthy elragadtatva nyilatkozott Kecskemétről. – Ti, akik itt éltek, nem is tudjátok, milyen speciális szépségei vannak ennek a vidéknek, különösen ilyenkor, havas tél idején.”⁸ Az esti műsor előtt az író helyi újságírókkal találkozott, az egyiküknél uzsonnáztak, s nagyon megörült kollégája három gyerekének. Ezért gyermekekhez kapcsolódó anekdotákat mondott: „elmondta a mester az ő Gábor fiának egy »aranymondátát«: – Egészen modern szellemben neveljük a fiainkat s nem kevésbé lepott meg, mikor egyszer elébem állt a négyéves fiam, hogyaszondja: Nekem beszélhettek, hogy az édesanya a szíve alatt hordozza a gyermekét. Engem nem csaptok be. Én tudom, hogy a – gólya hozza a kisbabát...”⁹

Az esti föllépés után Karinthy Frigyes és kecskeméti hírlapírókból álló társasága kereskedői kaszinóban költötte el vacsoráját, ahol egy kis problémája akadt a tormás virslivel és a pincérrel. „Az esti műsor után a Kereskedői Kaszinóban intim baráti körben vacsorázott meg a mester. Nagyszerűen ízlett neki a kitűnő halkocsonya, úgyannyira, hogy gusztusa támadt utána egy pár torma virslire is. Kihozták a virslit, dehát a torma szegény, hogyismondjuk csak: szegény kicsi féreg nem tudott megnőni. (Kedves Kardos vendéglős úr, nem akar ez hitelrontás lenni, ámbátor nagyon drága volt a kisfröccs.) Karinthy odaintette a pincért: – Mondja főúr, csak a forma kedvéért van itt torma? Torma kell nekem, édes fiam, nem forma... Maga, Firma...”¹⁰ Karinthy aznap este már csak akkor volt meglepődve, amikor a kereskedelmi kaszinóból a szállodába akart telefonálni, hogy fűtsék föl a szobáját és a pincér azt mondta, csak este kilencig van telefon. „Karinthy ezt nem akarta elhinni. Persze ha látta volna a postahivatalt, akkor nem csodálkozott volna. De hát annyi eszünk volt, hogy a postát nem mutattuk meg neki...”¹¹ – írta némi (ön)íroniával a Kecskeméti Lapok munkatársa.

1929 októberében és novemberében a lap a Függetlenségi Párt néven induló ellenzék mellett kampányolt a törvényhatósági választásokon. A kormánypárt, amely Blokk, illetve Gazdaságpárt néven indult, jóval kisebb teret kapott, bár – valószínűleg fizetett – közleményei jelentek meg a Kecskeméti Lapokban. 1929 november elején Kecskeméten is lezajlottak a helyhatósági választások. Az újság mind a tíz választókerület eredményeit közölte. A legtöbb beszámoló úgy kezdődött, hogy a független-

⁷ Heltai Nándor: 135 éve született meg a Kecskeméti Lapok. KL, 2003. október 9.

⁸ KL, 1929. február 14.

⁹ KL, 1929. február 14.

¹⁰ KL, 1929. február 14.

¹¹ KL, 1929. február 14.

ségek milyen nagyarányú győzelmet arattak. Például: 1. választókerület: „Itt a teljes függetlenségi lista győzött, mégpedig igen nagy fölénnyel.”; 3. választókerület: „Itt a blokk csupán az utolsó póttagsági helyet tudta megszerezni.”; 9. választókerület: „Itt a függetlenségi párt teljes listája közel 500 szavazattal fölényesen győzött.” Ahol a blokk is jól szerepelt: 5. választókerület: „Ebben a kerületben csak néhány szavazaton múlt, hogy kik kerülnek be, a póttagok sorrendjét csak sorshúzással lehetett megállapítani. A sors a blokknak kedvezett.”¹²

A választás végeredménye tehát a következő lett: „A megválasztott 60 rendes tag közül tehát 55 ellenzéki és 5 blokk-párti. A 30 póttag közül 25 ellenzéki, 5 blokk-párti.”¹³ Számokban: „A tíz kerületben összesen a függetlenségi pártra 65 193, a blokkra 41 457 szavazat esett, tehát az ellenzék 23 736 szavazattal kapott többet, mint a blokk.”¹⁴ Pár nappal később megtartották az érdekképviseletek által delegált tagok választását is: a helyi ügyvédi kamara B. Kiss Kálmánt és Dömötör Lászlót, az orvosszövetség pedig Damó Zoltán választotta a kecskeméti törvényhatósági bizottság tagjává. Végül 1929. november 10-én zárultak le a törvényhatósági választások, amikor a mérnökök, a kereskedő, az iparosok és a Mezőgazdasági Bizottság tagjai is megválasztották a képviselőket.¹⁵ A függetlenségi párt egy héttel később négyszáz teritékes vacsoráján lelkesedéssel ünnepelték a győztes választás vezérét, Sándor István volt országgyűlési képviselőt.¹⁶ 1929 végén öt pályázó volt a kecskeméti polgármesteri állásra: Zimay Károly (a hivatalban lévő polgármester), Sándor István, Dömötör Lajos, Füredi Lajos és Révész Sándor. Végül Zimay Károly maradt a polgármester.

1929 november elején kisebb földrengés rázta meg a várost. S mivel alig két évtizeddel korábban a földmozgás jelentős pusztítást végzett Kecskeméten, így ez a kisebb is nagy riadalmat keltett a város polgárainak körében. A földrengés központja Kecskeméttől negyven kilométerre délnyugatra lehetett. Kiskunfélegyházán és Bugacmonostoron erősebben érezték. „A mai földrengést a város egész belterületén észlelték – írta a Kecskeméti Lapok –, de különösen feltűnően tapasztalták a délnyugatra eső területeken. A városházán, főleg a II. emeleten az asztalnál ülő tisztviselők félreérthetetlenül érezték az északkeleti irányú lökéseket, de pozitív értesüléseink vannak arról is, hogy más helyeken mint pl. a postán és az iskolákban mindenki észrevette az aránylag erős rezgést. A postaépület főpénztárában a postafőnök negyedmagával tartózkodott a földrengés idején. A tisztviselők tisztán látták a csillár élénk elmozdulását, a főpénztáros pedig, aki az asztalnál ült, heves lökéseket érzett. Észrevették azt is, hogy a szekrény és az ajtó a rengés pillanatában recsegni kezdett.”¹⁷

A Kecskeméti Lapok 1929. december 1-jei számában közölte Móricz Zsigmond Bethlen Gábor című írását a harmadik oldalon, amely eredetileg a Nyugat 1929. évi 19. számában jelent meg. Ebben Móricz Bethlen Gábort magyar nemzeti hősnek tekintti és a magyar jellem fő képviselőjeként értékeli. „Az Árpádok óta Bethlen Gábor az első magyar fejedelem, aki a magyar koncepciót érzi és cselekszi. Nagy Lajos egy idetelepedett világhatalmi tényező, Mátyás egy innen kiinduló világbirodalmi harc

¹² KL, 1929. november 5.

¹³ KL, 1929. november 5.

¹⁴ KL, 1929. november 6.

¹⁵ KL, 1929. november 12.

¹⁶ KL, 1929. november 19.

¹⁷ KL, 1929. november 6.

álomhőse. Bethlen nem haladt túl a magyar faj lehetőségein, a magyar fajtának egészséges, jogos, becsületos kiterbélyesedésén dolgozik. Nemzeti hős. A magyar jellem s a magyar érték legfőbb reprezentánsa.”¹⁸

1929. december 14-én – szombaton – volt a kecskeméti polgármester hagyományos őszi vadászata, amelyen részt vett Horthy Miklós kormányzó, Bethlen István miniszterelnök, Zsitvay Tibor igazságügyminiszter, Pekár Gyula nyugalmazott miniszter, Sztranyavszky Sándor belügyi államtitkár, Ráday Gedeon országgyűlési képviselő és tizenhét kecskeméti „előkelőség”. „Összesen 126 fácánt, 118 nyulat és 2 erdei szalonkát ejtettek el. A legtöbb vadat a kormányzó puskája szedte le.”¹⁹ 1929 karácsonyára a lap naptárral és egy Kecskemét történetét összefoglaló kis könyvvel kedveskedett előfizetőinek. „A Kecskeméti Lapok minden előfizetője gazdag tartalmú, díszes kiállítású naptárt és Kecskemét történetéről írott könyvet kap karácsonyi ajándékkul.”²⁰

Az 1930-as évekre a Kecskeméti Lapok fejlécéből eltűnt a Kecskeméti Friss Újság alcím, a lap azonban továbbra is független politikai napilapként definiálta magát. Akkoriban a következő fölhívást közölte mindegyik számában: „Kérje Kecskemét reggeli újságját, a Kecskeméti Lapokat – a fodrásznál, a kávéházban, az étteremben.”²¹ Újdonságot jelentett ebben az időszakban az egy-két mondatos híreket tartalmazó Mi újság? (Éjszakai telefonjelentéseink) című rovat és a Társadalmi események naptára, amelyben bálók, egyesületi közgyűlések, felekezeti események időpontja és programja volt olvasható. Beszámolót közölt a hírlap a kecskeméti piaci árakról, de apróhirdetések és nagyobb hirdetések, valamint születési és halálozási hírek is helyet kaptak benne. Eljegyzések és kihirdetett jegyepárok, bűnügyek, törvényszéki tudósítások és színházi hírek is gyakran szerepeltek a lap hasábjain, amely hetente egyszer – vasárnap – rádiómellékletet is közölt, amely „a Kecskeméti Rádióegyesület hivatalos lapja” volt. Egyre nagyobb felület – kezdetben egy, majd két oldal – jutott a sportnak is, de vasárnaponként vicceket is közölt a Kecskeméti Lapok.

Az lapot kiadó Részvénynyomda igazgatósága 1931. május 4-én délután négy óra körül tartott ülésén Muraközy Gyula, Héjjas István, Horváth Mihály, Barcza József és Kiss György igazgatósági tagok voltak jelen. Ekkor az igazgatóság úgy határozott, hogy a lap előfizetőiről – köztük a tiszteletpéldányokat kapókról – kimutatást kell készíteni, s a társaság a követeléseit érvényesítésére fiatal ügyvédek fogadott. „A Kecskeméti Lapok előfizetőiről betűrendes kimutatás készítendő, nemkülönben a tiszteletpéldányosokról. A behajtható adókat fiatal ügyvédeknek kell átadni a tartozások behajtása végett.”²² Az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Részvénytársaság részvényesei 1932. januárjában: Barcza József (20), Burdács Rezső (128), Egry Ferenc (100), Füredy István (150), Gere Mihály (48), Hajdú József (4), Hetessy Kálmán (120), Héjjas István (71), Horváth Mihály (200), Kiss György (64), Muraközy Gyula (60), Merétey Sándor (20), Szabó József (20), Tantó Sándor (51), Tormássy Ferenc (80), Szél János (60).²³

¹⁸ KL, 1929. december 1.

¹⁹ KL, 1929. december 17.

²⁰ KL, 1929. november 10.

²¹ KL, 1934. január 20.

²² Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban: BKMÖL). Az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. iratai. Igazgatótanácsi ülések jegyzőkönyve, 1931–1941. XI. 7. 1. doboz 7. tétel (a továbbiakban: XI. 7. 1. doboz 7. tétel)

²³ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 7. tétel

1934 januárjában a lap kiemelt hírként közölte, hogy meghalt Ady Endre – akinek egykoron több elbeszélése jelent meg a Kecskeméti Lapok hasábjain – műzsája, Léda. „Tegnap halt meg Budapesten Diósy Ödön Sándor kormányfőtanácsos, vállalati igazgató felesége, Brüll Adél Ágnes, aki Ady Endrének végzetes szerelme, sorsának elindítója volt. Nagyváradon ismerték meg egymást s hosszú időt töltöttek együtt Párizsban. Brüll Adélról, akit Ady Léda asszonynak nevezett, Révész Béla, Ady életrajzírója, így emlékezik meg: Léda adott Ady zsenijének irányt, levegőt, horizontot, talajt, érzéseket.”²⁴

Az újság nemcsak az országos és a helyi politikai és kulturális folyamatokról számolt, hanem a város egyházi és társadalmi életéről, valamint a Kecskemét és környéke bűneseteiről, szerencsétlenségeiről is. Ilyen volt 1934 elején a Tolvaj, aki hipnotizálni tudja a kutyákat címmel, Pusztá nézésétől elkotródtak a kutyák – meglehetősen figyelemfölkeltő – alcímmel megjelent tudósítás is. „A tanyavidék megrögzött tolvaja, Fajka János és cimborái, Nagy István és neje álltak sokrendbeli lopás büntetével terheltén tegnap Drahóczy János tanácselnök, büntető egyesbíró tanácsa előtt. Fajka tagadta a lopások elkövetését, ezért bizonyításul kihallgatták szokot a csendőröket, akik előtt beismerő vallomást tett és akiknek sorban megmutatta a tanyákban, miket és hogyan vitt el. A csendőrök rendkívül érdekes vallomást tettek. Elmondották, hogy Fajkától megkérdezték, hogyan tudta elkövetni a lopásokat, hiszen minden egyes tanyában harapós, óriási komondorok vannak. Fajka mosolygott a kérdésem és bemutatta tudományát. Szúrósan ránézett a kutyákra és azok reszketni kezdtek, szőrük fölborzolódott és a tanya túlsó sarkába húzódtak.”²⁵ A csendőrök szerint a szúrós tekintetű férfi nemcsak az állatokra, de a gyöngébb idegzetű emberekre, főleg a nőkre, is nagy hatást tudott gyakorolni. A bíróság végül a „hipnotizáló erővel rendelkező” Fajka Jánost nyolc havi börtönre, Nagy Istvánt egy havi fogházra, Nagy Istvánnét pedig nyolcnapi fogházra ítélte.

Arról is értesülhettek a Kecskeméti Lapok olvasói, hogy egy szerencsétlen eladósodott asszony a hozzá érkező végrehajtót sértegetni kezdte, ami miatt újabb eljárást indítottak ellene. „A polgármester fölhatalmazására hivatalból üldözendő becsület-sértésért eljárást indított Réti Gyuláné, kalauz felesége, Bem utca 6. szám alatti lakos ellen. Rétiéknél megjelent Karátsony György végrehajtó, akit hivatása gyakorlása közben Rétiné megsértette azzal, hogy »ismét bosszúból jelent meg a lakásán«. Rétiné ügye rövidesen tárgyalás alá kerül.”²⁶

A kereskedőknek, iparosoknak, szolgáltatóknak és a munkakeresőknek nagy szolgálatot tettek a lapban megjelenő apróhirdetések. Egy özvegyasszony házvezetőnőt keresett. „Háztartásom önálló vezetésére jobb családból való, jól főző, teljesen megbízható, egyedülálló asszonyt vagy idősebb leányt keresek. Özv. Kerekes Ferencné Kecskemét, Klapka u. 4. Jelentkezés délután 2-től 4-ig.”²⁷ Egy másik hirdető pedig ételét kínálta. „Elsőrendű házikoszt 80 fillértől házhoz küldve is kapható. Károlyi utca 12.”²⁸

Az 1930-as években az orgánum egyre nagyobb felületet adott a népi írók mozgalmának, amelynek fiatal képviselői többször jártak Kecskeméten. 1934 áprilisában A

²⁴ KL, 1934. január 20.

²⁵ KL, 1934. január 20.

²⁶ KL, 1934. január 20.

²⁷ KL, 1934. január 20.

²⁸ KL, 1934. január 20.

népies gyökerű írói nemzedék bemutatkozása a Katona József Társaságban címmel jelent meg cikk, amely közölte, hogy Kiss Endre, a Katona József Társaság elnöke „a romokon építő kecskeméti lélek rokonait véli fölismerni ebben az írói nemzedékben, amely a magyar néppel a legközvetlenebb kapcsolatot tünteti föl”.²⁹ A rendezvények Féja Géza a népi írók eszmeiségéről tartott előadást, Illyés Gyula és Erdélyi József a verseikből olvastak föl, Szabó Pál pedig készülő regényéből adott ízelítőt. Ebben az időszakban a népi irányzathoz kötődő fiatal írók rendszeresen és gyakran közölték írásaikat a Kecskeméti Lapokban. Illyés Gyula³⁰, Szabó Lőrinc³¹, Ápriliy Lajos³², Erdélyi József³³, Sárközi György³⁴, Sinka István³⁵ versei és Németh László³⁶ esszéi egyaránt olvashatók voltak a lapban.

1934 májusában Kiss Endre tiszti főügyészt Kecskemét város törvényhatósági bizottsága – közgyűlése – egyhangúlag polgármesterré választotta. Néhány korábbi számban, a polgármester-választásra készülve Tóth László – T. L. monogrammal – közölt cikkeket A városvezetés feladatai címmel.³⁷ 1934 júliusában a lap a Hírös hét előkészületeiről és rendezvényeiről közölt beszámolókat, illetve tette közzé azok részletes programját. Ezekben a napokban jóval nagyobb terjedelemben került ki a nyomdából a Kecskeméti Lapok, mint más hétköznapiakon. Nyolc-tíz oldal terjedelmű volt, sőt 1934. július 22-én húsz oldalas szám jelent meg. Sok hirdetés kapott helyet a lapban jóval nagyobb felületen, mint máskor, nem volt ritka az egy-egy oldalas reklám és a sok képes vagy illusztrált hirdetés sem.³⁸

1934. december 2-án választották meg a kecskeméti közgyűlés új tagjait. A napilap az ellenzék mellett agitált. „A választási szakértők azt mondják, hogy amilyen erősnek látszik az ellenzék az I. választókerületben, olyan erős az egységspárt az V. választókerületben, a többi kerületben az esélyekre következtetni sem tudnak.”³⁹ Mind a tíz helyhatósági választókerületben az Egységes Párt és a Független Kisgazdapárt állt egymással szemben. A lapban hosszú közleményeket tett közzé a magát a Függetlenségi és 48-as Párt örököseként föltüntető Független Kisgazdapárt.

A választási eredmények az ellenzék katasztrofális vereségét hozták. A Nemzeti egység? című cikkben a református egyházhoz kötődő Kecskeméti Lapok újságírója azt kifogásolta, hogy református felékezethez tartozó nem került be az újonnan megválasztott törvényhatósági bizottságba. „Ami történt, az több az ellenzék vereségé-

²⁹ KL, 1934. április 25.

³⁰ Isten ostroma. KL, 1934. április 25., Utolsó madár. KL, 1940. augusztus 25.

³¹ Magam ügyében. KL, 1938. október 23., Feltámadás. KL, 1939. január 22., Ima a gyermekekért. KL, 1939. augusztus 4., Az áprilisi rügyekhez. KL, 1940. április 24.

³² Túl ötven erdőn. KL, 1939. március 5., Rohan a kő. KL, 1939. április 11., Egy pohár bor. KL, 1939. június 11.

³³ Ibolyalevél. KL, 1938. május 8., Temető. KL, 1938. október 16., Fáj a szívem. KL, 1938. október 31., Csöpp a Dunában. KL, 1938. november 20., Március tizenötödikén. KL, 1939. március 12.

³⁴ Nyári éjszaka. KL, 1938. július 20., Erdőben. KL, 1940. november 17.

³⁵ A puszta láza. KL, 1939. január 29., Szállnak a vadlibák. KL, 1939. február 19., Örök kárvallott. KL, 1940. június 16.

³⁶ Kisebbségben című kötetéből közölt részletek. KL, 1939. június 11.

³⁷ KL, 1934. április 22. és 1934. április 29.

³⁸ KL, 1934. július 22. – július 29.

³⁹ KL, 1934. december 2.

nél. A küzdelem átsiklott a politika mezejéről a felekezeti térre és győzött a választási hadjárat utolsó napjaiban felbukkanó, egyre hevesebben terjedt agitáció, amely a nemzeti egység gondolatának sutba vetésével oda vezetett, hogy Kecskemét harminc törvényhatósági bizottsági mandátuma közül egy sem jutott református embernek. A nemzeti egység vett fel listájára reformátusokat, sőt listái élére is. A pártagitációt és a szervezettség erejét azonban legyőzte a visszavonást szító agitáció és így történhetett, hogy a nemzeti egység pártja által jelölt reformátusok közül egy sem jutott be a törvényhatósági bizottságba.⁴⁰

A cikk írója szerint a kormánypárt (katolikusok és reformátusok közötti) felekezeti ellentéteket generált a város polgárai között és tudatosan el akarta érni, hogy nem legyen református érdekképviselő a kecskeméti városházán. „A fentiek szerint valamennyi mandátum a nemzeti egység pártjának jutott, de nem azoknak a jelölteknek, akiket listái élére felvett és akiket rendes tagoknak szánt, mert a közöttük szereplő valamennyi református jelölt visszamaradt, sőt több, póttagnak sem jutott be a felekezeti jelszavak hatása következtében.”⁴¹

Ennek a cikknek is szerepe lehetett abban, hogy néhány nap múlva az új testület „egyhangú lelkesedéssel” örökös taggá választotta Hetessy Kálmán református lelkészt, a Kecskeméti Lapokat megjelentető Részvénynyomda igazgatótanácsának elnökét. A felekezeti konfliktusok cáfolataként volt értelmezhető, hogy az új tagot a közgyűlés nevében Kovács Sándor apátplébános köszöntötte (aki kifejtette, az a vágya, hogy „az igazságosság és méltányosság alapján békesség éljen Kecskemét polgárai között”). Utána Hetessy beszélt, aki a református egyháznak a város fejlődése érdekében kifejtett tevékenységét ismertette. „Olyan szolgálatokat tett a reformátusság enne a városnak, olyan értékei és érdemei vannak jelenleg is, melyek tudatában méltán fájlalja az elmúlt választáson vele szemben történt elbánást, azt meg nem érdemelte. Azt a mozgalmat, mely az ő kizorítását célozta, nemcsak a maga sérelmének tekinti, hanem a város szempontjából kárnak ítéli s nemzeti életünkre veszedelmesnek tartja.”⁴²

1934 decemberében a Kecskeméti Lapok szerkesztősége Az olvasókhöz címzett üzenetében kifejtette, Kecskemét sajtótörténetében úttörő vállalkozás volt, hogy a lap 1934 januárjában áttért a reggeli megjelenésre, de így sem tudott a nagy országos és a fővárosi lapokkal versenyezni. A lap előállításának költségei és az országos lapokhoz képest alacsony példányszám miatt a lap nehéz anyagi helyzetbe került. „Amikor az előfizetési díj egy óra reggeli lapnál Szegeden 3,20, Sopronban 2,80, Győrött 2,60, Pécsen 2,50, Debrecenben 2,40, akkor hasonló színvonalú lap Kecskeméten is a jelenlegi 1,60 pengős havi előfizetésénél jelentékenyebb magasabb előfizetési díjat és különösen magasabb hirdetési díjat igényel: a lap hirdetési jövedelmét ugyanis a legmagasabb példányszám sem pótolhatja.”⁴³ Emiatt az évek óta gyűrűző veszteséges működés miatt a lapot kiadó Részvénynyomda úgy döntött, hogy áttérnek – pontosabban visszatérnek – a hetente egyszeri megjelenésre, de a lap politikai és ideológiai alapállása és szerkesztési követelményrendszere változatlan marad. „Egyéb szempontok mellett ez a körülmény vezette a Kecskeméti Lapok kiadóját, az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Részvénytársaság igazgatóságát, amikor elhatározta, hogy a Kecskeméti Lapokat

⁴⁰ KL, 1934. december 4.

⁴¹ KL, 1934. december 4.

⁴² KL, 1934. december 20.

⁴³ KL, 1934. december 23.

januártól hetenként, vasárnap reggel jelenteti meg. Vidéki lap a maga terheivel nem versenyezhet a százezres példányszámban 4 fillérért is adható fővárosi lapokkal s csak a változott idők követelményeivel számol, amikor föladatait új utakon keresi és találja meg. Az események regisztrálásán túl a politikai függetlenség elfogulatlan és bátor szavát, a társadalmi és kulturális élet kritikáját kívánja elsősorban szem előtt tartani. Ezt a feladatot bizonyára hiánytalanul fogja betölteni a Kecskeméti Lapok. Hisszük, hogy ennek szükségét nemcsak az olvasótábor ismeri fel, hanem mindazok, akik egy lapban a városnak egy színét egy értékét, érdekeinek harcosát, színvonalának reprezentánsát látták.”⁴⁴

Az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. igazgatósága – amelyen Hetessy Kálmán elnök, Barcza József, Burdács Rezső, Horváth Mihály, Gere Mihály, Kiss György, Merétey Sándor, Szél János, Vass Vince, Révész László és Szabó József igazgatósági tagok vettek részt – 1934. november 9-i ülésén döntött, hogy a napilapot megszünteti, s 1935. január 1-jétől a Kecskeméti Lapok mint hetilap jelenik meg.

Az ülés jegyzőkönyvébe a következőket jegyezték föl. „Dr. Hetessy Kálmán elnök részletes jelentést tesz a vállalat kiadásában megjelenő Kecskeméti Lapok napilap ügyéről. Bár a reggeli lappá történet átalakítás nagy erkölcsi emelkedést jelentett, a remélt anyagi siker azonban elmaradt, minek folytán a lap kiadása állandó deficittel jár és a terhek további szaporodását eredményezi, ezért nincs más megoldás, mint a Kecskeméti Lapoknak, mint napilapnak folyó év végével leendő beszüntetése. Jelenti azt is, hogy a beszüntetésből folyóan anyagi megterhelés nem származik, mert a személyzet felmondás alatt áll és jó részben elhelyezése is biztosítva van. Előterjeszti azt is, hogy a napilap beszüntetése folytán kívánatos, hogy a Kecskeméti Lapok mint hetilap jelenhessen meg továbbra és pedig teljesen újjászervezve. Az igazgatóság kimondja, hogy a Kecskeméti Lapok, mint napilap kiadását az 1935. január 1-től megszünteti, egyben elhatározza, hogy mint hetilapot kívánja tovább fenntartani és ennek megszervezésének előkészítésével és ezekre vonatkozó javaslattétellel az elnökséget megbízza és felkéri.”⁴⁵

Ezután Hetessy Kálmán, az igazgatótanács elnöke bejelentette, hogy mivel a nyomdai kapacitás napilap előállítására alkalmas „a Kecskeméti Közlöny ajánlatot tett a nyomdának a napilap előállítására öt- vagy hatéves megbízással, azzal, ha ez sikeresen létrejönne, saját nyomdáját megszüntetné és megrendelőit átirányítaná.”⁴⁶ Ez az üzlet aztán létrejött, sőt a szerződést 1940-ben újra meghosszabbították.

A Kecskeméti Lapok kiadója mindent megtett a napilap megmentése érdekében. Ennek jegyében még 1934 júniusában Fáy István kecskeméti főispán és Hetessy Kálmán református lelkész, a Részvénynyomda elnöke Antal István miniszteri tanácsossal, Gömbös Gyula kormányának sajtóosztályának vezetőjével (későbbi propaganda- majd igazságügyminiszterrel) és tárgyalt arról, hogy az egyébként is keresztény nemzeti szellemű lapot a kormány és a kormánypárt rendelkezésére bocsátanák. Ezt a javaslatukat 1934. június 28-án – miután Antal küldöttei megállapították, a lap kiadásának finanszírozása nem érné meg – levélben is megerősítették, sőt pénzügyi tervvel is alátámasztották. Javaslatuk lényege az volt, hogy „a Kecskeméti Lapok naponként csak 4 oldalon jelennék meg és csak vasárnap 8 oldalon. Ez heti 28 oldal, amelynek nyomását mindaddig, amíg a lap kiadása többletet nem eredményez, hajlandók vagyunk

⁴⁴ KL, 1934. december 23.

⁴⁵ BKMÖL XI. 7. 1. dob.: z 7. tétel

⁴⁶ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 7. tétel

oldalankint 15 pengőért papírral együtt előállítani, ami hetenkint 480 pengőt, tehát egy évre 21 840 pengőt jelent.⁴⁷

A szerény, négyoldalas terjedelem ellensúlyozására tervezték, hogy a Függetlenség című lapot mellékelnék a Kecskeméti Lapokhoz. A szerkesztőségi kiadásokat havi 500 pengőben maximálták, s úgy vélték, évi 37 000 pengőből a napilapot meg lehetne jelentetni. A lapnak az előző évben 25 000 pengő bevétele volt, így csak 12 000 pengő hiányzik a napi kiadású sajtóhoz. „Bevételünk volt – írták Antal Istvánnak – az elmúlt esztendőben 25 000 pengő, tehát csak 12 000 pengő többletről kell gondoskodni, ami feltétlen elérhető, ha a lap egy határozott politikai irány lapja lesz és a nemzeti egység pártja a sajátjának tekintve, előfizetőkkel támogatja, ami azután a hirdetések emelkedését is maga után vonja.”⁴⁸ A tervből azonban nem lett semmi, a kormánypárti sajtópolitikus nem támogatta az elképzelést, s a lap kénytelen volt áttérni a hetenkénti megjelenésre.

1935. január 6-án a Kecskeméti Lapok már független politikai hetilapként jelent meg Rácz Béla szerkesztésében, aki Beköszöntő című cikkében az alábbiakat írta: „Voltaképpen nem is beköszöntő, mert a most meginduló hetilap csupán folytatása – az eddig naponkint megjelent – Kecskeméti Lapoknak. Az iránya is ugyanaz. Politikai, de nem pártlap, melynek hasábjain a felmerült politikai kérdéseket országos, különösen pedig helyi vonatkozásban és nem pártérdekek szempontjából igyekszünk megvilágítani és bírálgatni. A politikai problémákon kívül elsősorban a helyi kérdések megvitatása, a hozzánk közeleső társadalom, a város békéjének megóvása és ápolgatása a legfőbb törekvésünk.”⁴⁹ A korszakban dominánsnak számító keresztény nemzeti eszme képviselőjét kívánta el látni – ahogy 1920 óta mindig – a Kecskeméti Lapok hetilapként is. „Nekünk testvérünk mindenki – írta a szerkesztő –, aki együtt érez ezzel a szerencsétlen magyar néppel, és idegen mindenki, aki közömbösen tudja nézni a magyar nemzet mai kínlását. A magyar nemzet nem engedheti meg magának azt a fényűzést, hogy polgárait hitük szerint osztályozza és hogy a magyar lelkek egybeforrasztása helyett, nyolcmillió szétszórt mécses apró lángjával világítson a mi gyengeségünkre s ugyanakkor az elkülönzés erőten fényével pislákoljon a bennünket katasztrofálisan bekerítő ellenséges gyűrűre.”⁵⁰

A régi-új politikai hetilap első számában közölte Németh László Lesz-e reform? című írását, amelyben az író így fogalmazott a magyar társadalompolitika és gazdaság égető kérdéseiről, a mielőbbi földbirtokreformot sürgetve. „Az elveszett területet »vissza«-szerzeni nem lehet, de szívós munkával »meg« lehet szerezni valami mást a kis népek körében: a magyarság primátusát. Ennek azonban első és egyetlen feltétele: a magyar reform. Magyarországnak egy külpolitikája van ma: a belpolitika. Kifelé hallgatni, befelé tenni: ezzel erősödünk meg kifelé is. A magyar reformnak két nagy akadálya van: egyik a nagybirtok, a másik a banktőke. Az egyik elállja a belső népvándorlás útját, a másik a hitelháborúval földönfutókká teszi azokat is, akiknek van valamilyük. A reform első lépése: kinyitni a belső népvándorlás előtt az üres nagybirtokot s állami ellenőrzés alá helyezni, a kisemberek javára, a népünkkel szemben közönyös vagy ellenséges hitelt.”⁵¹

⁴⁷ BKMÖL Az Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt. iratai. Levelezés, 1930–1944. XI. 7. 1. doboz 11. tétel (a továbbiakban: XI. 7. 1. doboz 11. tétel)

⁴⁸ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 11. tétel

⁴⁹ KL, 1935. január 6.

⁵⁰ KL, 1935. január 6.

⁵¹ KL, 1935. február 6.

Nem sokkal később, 1935. február 17-én a lap beszámolóit közölte Németh László kecskeméti előadásáról, valamint részletet belőle A reform címmel: „Az új reformpolitika jelszavait ismeri: fölhöz kell juttatni a földtelen magyarságot, az állam felügyelete alá kell helyezni a tőkét s reális külpolitikával kell a kisebbségi magyarság fennmaradását biztosítani. Fölbirtokreform, megfélemezett kapitalizmus, új közép-európai politika azonban meglehetősen tág jelszó, mindenki mást rejt alá és mást vár tőle.”⁵²

1935 áprilisában országgyűlési választásokat tartottak. Kecskeméten Az Eckhardtlista (Független Kisgazdapárt) 7655, a Zsitvay-lista (Nemzeti Egység Pártja) 6757, a szintén nemzeti egység színekben indult Héjjas-lista 3231 szavazatot kapott. Kecskemét parlamenti képviselői Eckhardt Tibor⁵³ és Zsitvay Tibor (kormánypárt) lettek, bár – mint a Kecskeméti Lapok írta – „erős gyökere volt Héjjas Ivánnak a városban és pedig a fiatalságban, amely nehéz helyzetében az eddigi utakon nem remél boldogulást.”⁵⁴ A szélsőjobboldali fajvédő Héjjas Iván, az Ébredő Magyarok Egyesületének vezetője, 1920-ban különítményparancsnok volt, s a jobboldali radikális szint jelenítette meg Kecskemét politikai palettáján. Mindenképpen jellemző a kecskeméti polgárságra és a környékbeli polgárosult gazdatársadalomra, hogy a gazdaérdekek képviselőjét hirdető Független Kisgazdapárt listáját támogatták inkább mint a kormánypártot, vagy a szélsőjobboldalt.

A Kecskeméti Lapok és az azt megjelentető Részvénynyomda anyagi helyzet azonban az 1930-as évek végére sem tudott stabilizálódni. A társaság 1937. június 24-én Hetessy Kálmán elnökletével és Révész László, Szél János, B. Kiss György, Egry Ferenc, Vass Vince igazgatósági tagok részvételével tartott ülésén megállapította, hogy az igazgatóság „a mutatkozó veszteséget tudomásul veszi azzal, hogy mint kilenc év óta, úgy ebben az üzletévben sincs módjában osztalék fizetésére javaslatot tenni”.⁵⁵ A helyzet csak az 1940-es évekre javult. Az 1940. július 7-én délelőtt tizenegy órakor tartott igazgatótanácson (amelyen Hetessy Kálmán elnökölt, s a jegyzőkönyvvezető Tóth Lászlón kívül még jelen volt Kremán Sámuel, Merétey Sándor, Pásthly János, Révész László és Szél János igazgatósági tagok is) az elnök ismertette a cég pénzügyi mérlegét, amelyben – mint a jegyzőkönyv fogalmaz – „a vállalat helyzetének lassú javulásaként 431,65 P[engő] nyereség mutatkozik”.⁵⁶

Az 1940-es évek elejére valamelyest javult a lap anyagi helyzete. Az 1941. december 5-i igazgatósági ülésen Hetessy Kálmán elnök, valamint Dezső Gyula, Egry Ferenc, Kremán Sámuel, Merétey Sándor, Pásthly János, Vass Vince igazgatósági tagok jelentek meg, a jegyzőkönyvet Tóth László nyomdaigazgató vezette. Az igazgatóság elnökké ismét Hetessy Kálmán, alelnökké pedig Pásthly Jánost választotta, aki javasolta, hogy a tizenkilenc éve elnökként dolgozó Hetessy munkáját honorálják: 1941-ban havi hatszáz, 1942-ben pedig havi száz pengővel. Ekkor döntöttek arról, hogy a megemelik nyomdájukban készülő, hétezer példányban megjelenő Reformátusok Lapja nyomdaköltségeit. Tóth László nyomdaigazgató részére az igazgatóság havi ötven

⁵² KL, 1935. február 17. ,

⁵³ Eckhardtot Kecskemét kivül Miskolcon és Kápolnán is országgyűlési képviselővé választották, s végül miskolci mandátumát tartotta meg. Helyette Sándor István lett a Kecskeméti kisgazda képviselője.

⁵⁴ KL, 1935. április 7.

⁵⁵ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 7. tétel

⁵⁶ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 7. tétel

pengő helyett havi nyolcvan pengőt állapított meg „útköltségekre és vállalat érdekében teljesített kifizetésekre /szerkesztők vendégül látása, stb./”⁵⁷

1938 márciusában a Berliini Magyar Figyelő szerkesztője, Káldor K. Brúnó írt Ráczy Bélának, a Kecskeméti Lapok szerkesztőjének, amelyben azt panaszolta, hogy hiába küld – ingyen – havonta négy-öt hírt az újságnak, az nem közli őket. „Minden héten rendben megkapom b[ecses] és igen szép Lapját. Igen nagy sajnálatomra meg kell azonban állapítanom, hogy abból az igen gazdag anyagból, amelyet a Berliini Magyar Figyelő havi 4–5-ször szállít, soha egy sort sem méltóztatik leköszölni. Ezt annál inkább nem értem, mert a B[erliini] M[agyar] F[igyelő] igen érdekes híreket és cikkeket közöl a német gazdasági, mezőgazdasági, technikai, szociál- és kultúrpolitikai életből és távol tartja magát minden napi politikától.”⁵⁸ Káldor leírta, hogy nem küld anyagot más kecskeméti orgánumnak, de kilátásba helyezte, hogy ezt megteszi, ha a Kecskeméti Lapok nem közöl belőlük. „...ha becses lapja még azt az elégtételt sem nyújtja nekem, hogy itt-ott helyet szorít egyik-másik közleményem számára, akkor bizony tekintetbe kellene vennem a többi lapot...”⁵⁹ A Berlinben megjelenő lap valószínűleg a náci propaganda gépezet egyik eszköze lehetett. Módszere a szegényebb vidéki lapok ingyen híryanaggal való ellátása, ezzel a Németországról alkotott kép meghatározása volt.

1938 októberében főnállásának hetvenedik évfordulóját ünnepelhette a Kecskeméti Lapok. Ahogy A Kecskeméti Lapok 70 éve című cikk szerzője megfogalmazta: „E hosszú idő alatt a Kecskeméti Lapok mindenkor híven szolgálta a közérdeket s a haladás útján mindig elől járt. Mintegy három évtizeden keresztül mint napilap, pályafutásának többi idején pedig mint hetilap mindenkor híven szolgálta a közérdeket s itt is elsősorban Kecskemét város közérdekét. Volt idő, amikor a Kecskeméti Lapok megnyilatkozása döntő fontosságúnak bizonyult a legtöbb városi kérdésben, mikor Hornyik Jánossal és Hanusz Istvánnal az élén Kecskemét legkitűnőbb írta és szerkesztette a város ügyeivel mindig nagy előszeretettel foglalkozó lapot. De később is és ma is lépést tart a Kecskeméti Lapok a korrallal. Ha a változott viszonyok mellett nem is követelheti magának a perdöntés jogát, de átgondolt, alapos hozzászólásai ma is értéket jelentenek Kecskemét közérdekű ügyeiben. Amikor a magyar hírlapirodalomban kevés hasonló jellegű ritka évfordulón átlépünk, ígértet teszünk arra, hogy a magyarság s közelebről Kecskemét város közérdekű ügyeit a éppoly hittel, lelkesedéssel, becsülettel és jószándékkal fogjuk szolgálni, mint az az elmúlt 70 esztendő alatt tették a Kecskeméti Lapok régi szerkesztői és munkatársai.”⁶⁰

Az 1938. október 23-i számban Üdvözlitek a 70 éves Kecskeméti Lapoknak címmel szerepelt összeállítás, amelyben hetvenéves lapot köszöntő sok levélből kettőt tettek közzé a szerkesztőség munkatársai: az egyik a korszak meghatározó írójaé, a Kecskeméthez és aváros literátus értelmiségéhez kötődő Móricz Zsigmondé, másik pedig a Borászati Lapok szerkesztőségéé. „Az egyiket Móricz Zsigmond írja, Kecskemét igaz barátja, aki hosszú évek óta kíséri figyelemmel városunk életét a Kecskeméti Lapok hasábjain át. Móricz Zsigmond a következőket írja: – A Kecskeméti Lapok hetven éves lett. Volt idő, amikor az emberi kor legvégső határában a 26 évet láttam. Ha Petőfinék elég volt – nem érdemes, nem is illik tovább élni. Ma a 70 év nem idő.

⁵⁷ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 7. tétel

⁵⁸ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 11. tétel

⁵⁹ BKMÖL XI. 7. 1. doboz 11. tétel

⁶⁰ KL, 1938. október 16.

Tíz év. Tíz év múlva talán én is az leszek, ha megérem. És a magyarnak ebben a tíz évben kell mindent megcsinálni. Kecskemét mutatja az utat.”⁶¹

1938 novemberében a lapszámokban központi elem a területgyarapodás kérdése, hiszen az 1938. november 2-i első bécsi döntés értelmében a Felvidék déli, magyarlakta sávja – mintegy 12 000 négyzetkilométer – visszakerült Magyarországhoz. Váczy Zoltán November másodika! című írása a hír kecskeméti hatását és a város örömnépét örökítette meg. „Látta volna az a külföldi, aki esetleg e napon Kecskemét városában e napon tartózkodott, hogy milyen lelkesedést váltott ki ez a nap és látták volna azt a mély áhítatot, amikor az emberek sokasága énekelte azt, hogy »Isten, áldd meg a magyart!«”⁶² Hetessy Kálmán református lelkész, a lapkiadó társaság vezetője a magyar haderő 1938. november 11-i kassai bevonulásáról írt Kassa megvétele című vezércikkében. „Nézetek Kassa főterére. A magyar kormányzó jön serege élén boldog tekintettel, kemény akarat-tal. Ez a menet, ez a felejthetetlen felvonulás a magyarságnak jövő felé induló diadalmenete.”⁶³

1938. november 12-én a Szociális Missziótársulat és a Piarista Diákszövetség közös hazafias ünnepséget szervezett a városban, amelyen Antal István igazságügyi államtitkár mondott beszédet. Ebben a trianoni határok revízióját és a magyar nemzet érdekegységének megteremtését tekintette a kül-, illetve a belpolitika legfontosabb feladatának. „Külpolitikánk első feladata valamennyi fajtestvérünk egyesülésének lehetővé tétele, a távolabbi pedig a történelmi jogok érvényesítése a régi határok tekintetében, de éppen úgy mint a Trianon nemzedékek egész sorának mulasztásából és bűnéből keletkezett, a teljes jóvátétel sem lehet egyetlen generáció feladata. Minden célkitűzésünk megvalósításánál elengedhetetlen az a belső revízió, amely lemondja a magyar társadalomban az osztályok és rétegek közötti ma még kiáltó távolságot és felfokozza a népi erőket. Szükséges végül a hit a nemzet örök életében.”⁶⁴

A Kecskeméti Lapoknak a népi írókhoz, s társadalomkutató és politikai mozgalmukhoz való kötődését bizonyítja, hogy a hetilapban 1939 márciusában és áprilisában folytatásokban közölték Féja Géza Magyar politikai káté című cikksorozat. A tizenkét írásból álló, eredetileg az akkor Párizsban megjelenő Szabad Szó hasábjain közzétett politikai pamfletben Féja a népi írók – és a szellemiségüket követő majdani politikai szervezet, a Nemzeti Parasztpárt – társadalmi állapotokról és folyamatokról vallott nézeteit foglalta össze. Mint cikksorozatából kiderült Féja Géza népi politikának a magyar népnek a modernitásban megjelenő és már 1848-ban is megfogalmazott követeléseit és annak az örökségét (Táncsics Mihály, Áchim L. András, Nagyatádi Szabó István törekvéseit) tartotta. „A magyar nép nem akart felfordulást, nem akarta feldúlni az ország békéjét, nem tört más foglalkozású polgártársai vesztére törni, csupán a maga megillető politikai jogait követelte.”⁶⁵

Féja szerint a magyar nemzeti függetlenség a magyarság legfontosabb értéke, amelyet mindenáron meg kell őrizni, a több évszázados török, német és Habsburg elnyomás után. „A magyar nép jól tudja, hogy milyen nehéz a szolga sorsa. Nehéz dolog másnak szolgálni, de a legnehezebb idegennek szolgálni. A balsors a múltban sok-

⁶¹ KL, 1938. október 23.

⁶² KL, 1938. november 6.

⁶³ KL, 1938. november 13.

⁶⁴ KL, 1938. november 13.

⁶⁵ KL, 1939. március 19.

szor arra kényszerített, hogy idegennek szolgáljunk, hogy idegenért vérezzünk. Véres küzdelmünk árán vívtuk ki függetlenségünket. Nem is mondunk le róla sohasem!”⁶⁶ A független nemzetnek szerinte öntudatos polgárokból kell állnia, akik saját identitásuk, nyelvi és kulturális hovatartozásuk mellett morális elvek mentén – a becsületességet megélve – tevékenykednek. „Az öntudatos ember a becsület és a törvény útján jár. Tudja, hogy minden bűn elveszi büntetését. És azt is tudja, hogy a rossz törvényt egységes, erős népakarattal meg lehet javítani. Ha azonban felfordulás jön, akkor a becsületes emberek háttérbe szorulnak és az emberbőrbe bújt farkasok ragadják el az élet javait.”⁶⁷

A Magyar politikai káté című művében Féja Géza kifejtette: a nemzeti függetlenség és a szigorú erkölcsi alapelvek követése nem elég a népi érdekek (azaz a földnélküli cselédek, agrárproletárok és a szegényparaszti sorban tengődő kis- és törpebirtokosok millióinak érdekei) érvényesítésére, szükséges az egyenlő politikai szabadságjogok megvalósulása is. „Mi Rákóczi, Kossuth, Petőfi és Ady Endre szabadságeszméjét képviseljük. S ezt a szabadságot soha semmiért meg nem tagadjuk.”⁶⁸

A fajvédelem kérdéséről szólva Féja úgy vélte, az a magyar földművelő réteg gazdasági, oktatási, szociálpolitikai eszközökkel való mielőbbi fölemelése. Ezzel merőben más definíciót adott a fajvédelemnek, mint a korszakban elterjedt nemzetiszocialista vagy szélsőjobboldali értelmezések. „A fajt úgy védjük, hogy a magyar közösségről a legmesszemenőbb módon gondoskodunk. Ha földet adunk a népnek, ha szövetkezetekbe szervezzük őket, ha biztosítjuk a munkások emberi megélhetését, ha közegészségügyi intézményeket és műveltséget adunk a magyar falunak, ha minden magyar embert megóvunk attól, hogy bárki is kizsákmányolja vagy megkárosítsa. Ez az igazi fajvédelem.”⁶⁹ A magyar politikai élet legfontosabb feladataként a földkérdés megoldását és ezzel a hárommillió koldus országának fölszámolását jelölte meg Féja. Mint cikkeiben kifejtette: a nagybirtokrendszert föl kell számolni és a kisgazdákat, a földnélkülieket földhöz juttatni, a földreform után pedig azonnal meg kell kezdeni (dán és holland mintára) a termelő, beszerző és értékesítő szövetkezetek, valamint a mezőgazdasági oktatás megszervezését. Ezzel biztosítani a magyar parasztság megélhetését és nemzedékekre kiható egzisztenciális megkapaszkodását.⁷⁰

1939 nyarán parlamenti választásokat tartottak. Kecskeméten a kormánypárt, a Magyar Élet Pártja 13 754 szavazatot (66,2%), míg az ellenzéki Független Kisgazdapárt 7021 voksot (33,8%) szerzett. A Kecskeméti Lapokban közölt Eredmények és tanulságok című cikk a kormánypárt helyi vezetőit (elsősorban Kiss Endre főispánt) bírálta azért, mert az nem szerezte meg mindkét kecskeméti mandátumot. A kampányban Teleki Pál miniszterelnök mellett agitált a lap és a kormánypárt támogatására buzdított, ha nem is olyan direkt módon, mint a korábbi időszakok választásaikor.⁷¹

Az 1939. év az európai és a magyar politikai életben egyaránt sorsfordító esztendő volt. Ekkor kezdődött meg a második világháború, amelynek a magyar állam szempontjából kedvező első részében a Magyar Királyság területe növekedett. Még a világháború kitörése előtt, a csehszlovák állam megszűnése és az önálló Szlovákia létrejötte

⁶⁶ KL, 1939. március 26.

⁶⁷ KL, 1939. április 2.

⁶⁸ KL, 1939. április 16.

⁶⁹ KL, 1939. április 23.

⁷⁰ KL, 1939. április 30.

⁷¹ KL, 1939. június 4.

után, 1939 márciusában a magyar csapatok megszállták egész Kárpátalját, ezzel újabb több mint 10 000 négyzetkilométer területtel gyarapodott az első világháború után megcsonkított ország. 1940 augusztusában pedig a második bécsi döntés értelmében ismét a magyar állam főnhatósága alá került Erdély északi része, ami több mint 43 000 négyzetkilométeres területgyarapodással járt.

Kecskemét díszközgyűlésen emlékezett meg Észak-Erdély és a Székelyföld visszatéréséről. Mint a Kecskeméti Lapok városi tudósításában olvashatjuk: „Liszka Béla dr. polgármester lendületes szavakkal hangsúlyozta, hogy Kecskemét, amikor a boldogan ünneplő kincses Kolozsvár felé fordítja tekintetét, nemes hagyományaihoz híven maradandó jelét kívánja adni bensőséges örömének s ezért alapítványt létesít a nagyváradi katonai iskolán s zászlót ajándékoz Csíkszépvíz községnek, amelyben a világháború véres napjaiban háziezredünk parancsnoksága állomásozott.”⁷²

A lap 1940 szeptemberében hozta – az újságban ekkorra már több írást közölt – Áprily Lajos Erdélyi harangszó című cikkét. „Az öröm, amit most a harangok hirdetnek, a magyar erőgyarapodás öröme. Érezzük a nemzeti vérkeringés gyorsuló ritmusát. Huszonkét éven át fél tüdővel lélegzett az erdélyi magyarság, de fél tüdővel szívta lélegzetét a csonka ország magyarsága is. Itt is, ott is meg kellett sápadniok az orcáknak; csak most fognak az egészség pirosságában kivirulni. A növekvő élet friss szele végigfut a növekvő országon.”⁷³

1941 áprilisában az ország területének gyarapodása tovább folytatódott. Mivel Jugoszlávia a tengelyhatalmak expanziója megszűnt, a Délvidék magyarlakta területeinek egy része visszakerült Magyarországhoz. Erről a lap Csapataink elfoglalták Szabadkát és Zombort című cikkében adott hírt. Ekkor már elmaradt a díszközgyűlés és a civil ünnepek is, megjelent azonban a háborúba való belesodródásra és az ország hadszíntérré válásának valós veszélyére figyelmeztető szalagcím: „Kecskemét légveszélyben! Az elmúlt héten 7 légiriadó volt városunkban.” „A hatóságok részéről is megtörtént minden intézkedés, a lakosság pedig fegyelmetten viselkedik: így elmondható, hogy Kecskemét légvédelme a körülményekhez képest elsőrendű.”⁷⁴

Magyarország háborús részvételére nem kellett sokat várni. 1941 júniusában – a kaszai bombázás után – a magyar törvényhozás kimondta a hadiállapotot a Szovjetunióval. Egy éven belül elsősorban német nyomásra és a német hadi törekvések kiegészítésére a magyar kormány csapatokat küldött a kommunista nagyhatalom ellen. 1942 júniusában indultak a keleti frontra a kecskeméti honvédek. A búcsúünnepségen részt vett Kállay Miklós miniszterelnök, aki beszédet is mondott, valamint Bartha Károly és Lukács Béla miniszterek és Szász Lajos államtitkár (Kecskemét parlamenti képviselője, későbbi miniszter). A város nevében Liszka Béla polgármester, a kecskeméti anyák, asszonyok és leányok nevében pedig a felesége búcsúzott a katonáktól. A cikket író Gerencsér József szerint „egyik csapatot sem lehet kiemelni a másik kárára. Ezek a homokból kipattant magyar honvédek úgy néztek a miniszterelnök szemébe, mint édesapjuk arcába. Tüzes tekintetükben megalkuvást nem ismerő győzni akarás lobogott.”⁷⁵

1942–1943-ban a Kecskeméti Lapokban több címlaphír foglalkozott a város országgyűlési képviselője, Szász Lajos közellátásügyi miniszter országos és helyi sze-

⁷² KL, 1940. szeptember 15.

⁷³ KL, 1940. szeptember 22.

⁷⁴ KL, 1941. április 13.

⁷⁵ KL, 1941. június 14.

replésével, ekkoriban több vezércikk szerzője volt (illetve az ő egyik politikai előadása vagy beszéde került a címlapra). 1942. augusztus 20-án a szovjet hadszíntéren bevetés közben elhunyt az államfő idősebb fia, Horthy István mérnök, repülő főhadnagy, Magyarország kormányzóhelyettese. 1942. augusztus 23-i számában a hetilap címlapon közölte a gyász hírt és annak kecskeméti hatását. „Kecskemét részvétét Kiss Endre dr. főispán és Liszka Béla dr. polgármester táviratilag tolmácsolták, a város mélységes gyászát pénteken délben minden templomban harangozás hirdette.”⁷⁶

1942 szeptemberében elhunyt a két világháború közötti korszak egyik legjelentősebb írója, Móricz Zsigmond. A Kecskeméti Lapok Mándoky Erzsébet tollából (M. E. szignóval) közölt nekrológot a nagy íróról a címlapon, míg második oldalra kecskeméti kapcsolatainak és utolsó hónapjainak összefoglalása került. „Móricz Zsigmond Kecskemét iránti érdeklődésének sokszor adta bizonyosságát. Sűrűn látogatta meg Kiss Endre dr. főispánt, Gesztelyi Nagy László dr. kamarai igazgatót, Nyúl Tóth Pál h[elyettes]. polgármestert, Tóth László szerkesztőt és többi barátait; előadást tartott a Katona József Társaságban, a Hétfői Körben. Lapjainkat is számon tartotta s nem egy írásban nyertek művészi kifejezést a kecskeméti élmények. A kecskeméti földnek szeretete elevenen élt benne, ezért vásárolt Kisnyírben kisebb parcellát is, amitől csak betegeskedése kezdetén vált meg, mint mondotta: fájó szívvel.”⁷⁷

A Kecskeméti Lapok hetilapként a világháború éveiben – persze a háború előrehaladásával egyre kisebb terjedelemben – folyamatosan megjelent, s tudósította a város közönségét a hadi eseményekről, a politikai és a gazdasági élet aggasztó híreiről. 1944 májusában – már az ország német megszállása után – a lapot betiltották. Ismét csak 1944 decemberében jelenhetett meg a Kecskeméti Lapok, akkor azonban a várost már a szovjet hadsereg tartotta uralma alatt. Közben Kecskeméti Hírlap címmel 1944. december 6. és december 17. között jelent meg lap a Részvénynyomda kiadásában, amely mindössze négy számot élt meg.

Az újraindult Kecskeméti Lapok első száma 1944. december 27-én került ki a nyomdából. A megújulást, az újság szellemiségére és tartalmára is kiható új politikai és történeti korszak kezdetét a lapkészítők szimbolikusan is kifejezték. A fejlécen ugyan az szerepelt, hogy első évfolyam első szám, de zárójelben melléírták, hogy hetvenhetedik évfolyam tizennegyedik szám. Ezzel egyszerre kívánták kinyilvánítani a patinás kecskeméti orgánummal való folytonosságot és az elhatárolódást a két háború közötti korszak ideológiájától (és az azt képviselő Kecskeméti Lapoktól). Az újság hetente kétszer, minden szerdán és szombaton reggel jelent meg, ára 40 fillér volt. A szerkesztő Hajdú Ernő, a lap kiadója pedig a Magyar Nemzeti Bizottság. Az antifasiszta politikai erőket – Független Kisgazdapárt, Szociáldemokrata Párt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Polgári Demokrata Párt és a szabad szakszervezetek – tömörítő kecskeméti nemzeti bizottság lapjának első számának első oldalán a dálnoki Miklós Béla vezette Ideiglenes Nemzeti Kormány névsora és annak nyilatkozata szerepelt. A politikai átalakuláshoz való igazodás szellemében a harmadik oldalon Ady Endre Proletár fiú című versét és Vas Zoltán kommunista politikus Miért szenvedünk?! című, a Délmagyarországból átvett cikkét közölték.⁷⁸

⁷⁶ KL, 1942. augusztus 23.

⁷⁷ KL, 1942. szeptember 6.

⁷⁸ KL, 1944. december 27.

* * *

A Kecskeméti Lapok 1920 júliusától 1944 májusáig Kecskeméti Friss Újság alcímmel jelent meg.⁷⁹ Az újság – a kiadótársaságnak a költséghatékonyságot szem előtt tartó döntését követően – 1935. január 6-tól a napi megjelenésről áttért a heti megjelenésre. A lap a két világháború között a korszak uralkodó politikai eszméje, a keresztény nemzeti gondolat szolgálatában állt, ugyanakkor a helyi református felekezet vezetői is erőteljes hatást gyakoroltak a Kecskeméti Lapok tartalmára. Annak ellenére azonban, hogy az orgánium a kormánypártnak és a hivatalos ideológiának kvázi kecskeméti szócsöve volt, ellenzéki hangok is megjelenhettek a lapban (például a népi írók sorra közölték itt írásaikat az 1930-as években).

⁷⁹ Az 1868-tól hetilapként megjelentő Kecskeméti Lapok 1900. július 1. és 1904. április 30. között „filléres melléklapként” napilapot adott ki Kecskeméti Friss Újság címmel. 1904-ben a „főlap” és a „melléklap” egyesült, s Kecskeméti Lapok címmel, Kecskeméti Friss Újság alcímmel jelent meg napilapként 1935-ig.

FÜGGELÉK

Az előfizetési és a hirdetési díjak aránya a Kecskeméti Lapok bevételeiből az 1930–1940-es években⁸⁰

Év, hónap	Előfizetési díj	Hirdetési díj	Összes havi bevétel
1935. január	617,60 (79,1%)	150,10 (19,2%)	780
1935. augusztus	76,20 (18,5%)	260,20 (6,3%)	412,45
1935. december	59,60 (4,1%)	1125,65 (78,8%)	1428,62
1936. július	197,20 (14,5%)	401,89 (19,4%)	1361,95
1936. november	108,00 (8,5%)	225,70 (17,7%)	1271,03
1937. január	616,80 (36,8%)	148,50 (8,9%)	1675,43
1937. május	1,20 (0,1%)	58,00 (7,7%)	748,71
1937. december	38,00 (5,3%)	115,20 (16,3%)	707,28
1938. március	68,80 (52,1%)	60,60 (45,9%)	132,23
1938. május	39,20 (45%)	2,40 (2,7%)	87,62
1938. október	90 (32,4%)	167,70 (60,2%)	277,86
1939. március	43,20 (22,7%)	74,70 (39,3%)	190,60
1939. október	62 (49,2%)	20,60 (16,3%)	126,15
1940. február	70,10 (21,8%)	112,70 (34,8%)	321,71
1940. augusztus	32,40 (8,1%)	16,80 (4,2%)	399,44
1940. december	31,60 (3,1%)	415 (41,6%)	997,61
1941. május	33,20 (2,6%)	96,40 (7,6%)	1269,64
1941. szeptember	31,20 (1,5%)	447,40 (22,8%)	1952,46
1942. február	287,50 (30,2%)	253,92 (26,6%)	950,35
1942. augusztus	45 (0,2%)	96,10 (4,3%)	2196,22
1942. december	54,60 (1,6%)	448,28 (13,8%)	3236,36
1943. január	331 (47,8%)	197,40 (28,5%)	692,35
1943. június	38 (1,6%)	252,50 (10,9%)	2305,52
1943. november	54,90 (2%)	103,50 (3,7%)	2728,78
1944. április	–	163 (11,5%)	1417,06
1944. május	50 (3,2%)	102 (6,6%)	1542,68

80 Forrás: BKMÖL XI. 7. 3. kötet. Ebben az időben a Kecskeméti Lapoknak ezeken kívül egyéb bevételei is voltak (például melléklet megjelentetése, nyomtatása), amelyeket a pénztárkönyvben föl is tüntettek, de gyakran a kiadó Részvénytudó egésszítette ki a lap hiányos költségvetését.